

originale, se non la »terminologia« drammatica inquinata però di molti e stridenti idiotismi che dovrebbero dare rilievo al genio primitivo dell' arte pura.¹²

Nešto objektivnije prikazani su srpski dramski pisci. Uočena je važnost Sterije, Nušića i drugih, ali ni u njima autor ne vidi umjetnike. Njihova su djela, misli pisac, više odraz suvremenih društvenih prilika nego umjetnost.

Najgore je prošla naša najnovija, poslijeratna književnost. Taj dio njegove radnje otvoreno je tendenciozan i u neskladu je s uvodom R. Cantarelle, koji se toplo, ljudski zalaze za zbliženje dvaju ambijenata.

Za našu poslijeratnu književnost Cronia kaže: »È letteratura a tesi, la potremmo dire di ispirazione ufficiale, di Stato e di partito. Le mancano quindi quelle che sono le basi indispensabili per la sua vitalità: spontaneità e libertà di pensiero e di parola.«¹³ A Cronijina informiranost u svakom je slučaju uzorna!

Pri kraju autor izjavljuje, kako mu se čini, da se u najnovije vrijeme »titismo«

¹² Isto, str. 76.

¹³ Isto, str. 76.

ublažuje, i da u književnosti i umjetnosti popušta »fatalna« stega; isto mu se tako čini, da se naši književnici ponovo orijentiraju prema »europizmu«, ali da je još daleko od razbistravanja.

Tako su se eto Andrić, Božić, Čosić, Marinković i toliki drugi inspirirali u državnim i partijskim uredima, a ono, što sada pišu, potječe valjda od t. zv. zapadne orijentacije.

Zamisao, da se talijanskoj i svjetskoj čitalačkoj publici, koja znade talijanski, a zanima se pitanjima kazališta, prikaže teatar Hrvata i Srba, treba svakako pozdraviti. No izvođenje te zamisli nije ispalo sretno. Sudovi o našem teatru, najčešće deklarativni, neargumentirani, iskrivljuju sliku naše drame i naših poslijeratnih književnih prilika, i više nas udaljuju od Talijana nego što nas približavaju. A ovoj knjizi – tako se može pročitati u uvodu – bila je namjera da nas približi.

Pisac, koji želi prikazati književnost nekog naroda, trebao bi da ima manje predrasuda o tom narodu i o njegovu uređenju, a više afiniteta prema istini.

F. Švelec

K R A T Y L O S

KRITISCHES BERICHTS- UND REZENSIONS-ORGAN FÜR INDOGERMANISCHE
UND ALLGEMEINE SPRACHWISSENSCHAFT

Jahrgang I, Heft 1 i 2, O. Harrassowitz, Wiesbaden 1956, str. 192, cij. 20 DM

U Münchenu je 1953. g. ponovo osnovana *Indogermanische Gesellschaft*. U užu odbor društva izabrani su: M. Leumann (Zürich) za predsjednika, W. Brandenstein (Graz) za potpredsjednika, A. Scherer (Heidelberg) za blagajnika i G. Redard (Bern) za tajnika. U širi odbor ušli su ugledni učenjaci iz 15 evropskih zemalja, među kojima Jugoslaviju zastupa ljubljanski profesor latinskog jezika dr. M. Grošelj.

Najpreća je zadaća novoosnovanog društva, kako ističe M. Leumann u programskoj uvodnoj riječi, da se osnuje časopis za recenzije.

Nazvan je *Kratylos*, prema istoime-nom Platonovu dijalogu, kojim na Zapadu započinje znanstvena kritika jezičnih teorija i tumačenja. Tim nazivom želi se naglasiti, da se časopis ne će ograničiti samo na indoeuropeistiku u užem smislu, već u njemu treha da dođe do riječi kritika svega jezičnog izučavanja. Zadaća mu je dvostruka: s jedne strane, da obavještava o novim istraživanjima na specijalnim područjima, a s druge, da se kritički razmatraju nova mišljenja, putovi istraživanja i rezultati. Časopis izlazi dva puta godišnje. U ime društva uređuje ga G. Redard.

U razmaku od nekoliko mjeseci izašla su oba sveska I. godišta.*

Na početku prvoga od njih (str. 3-21) A. Scherer sažeto i kritički iznosi *Hauptprobleme der Indogermanischen Altertumskunde (seit 1940)*. Oslanjajući se djelomice na referate, što ih je sam održao na 7. međunarodnom lingvističkom kongresu u Londonu 1952. i na Convegno internazionale di linguisti u Milanu 1953, referent podcrtava samo glavne i aktualne probleme. Na prvom je mjestu pitanje, izraženo i u naslovu I. poglavlja: Existenz einer idg. Ursprache und eines Urvolkes. Zatim, još uvijek neriješeno i toliko prijeporno pitanje o porijeklu Indoevropljana (II. poglavlje: Die Urheimatfrage). S tim u vezi treba spomenuti, da Scherer nigdje ne navodi značajne radove M. Budimira i drugih naših učenjaka, koji se bave problemima na tom području. Treće poglavlje referata obrađuje »Kultur der idg. Zeit«.

U drugom je dijelu časopisa 12 recenzija knjiga, tiskanih zadnjih godina.

A. Scherer ocjenjuje djelo *Sprachgeschichte und Wortbedeutung* (Bern 1954). Ta spomenica, izdana u čast Debrunnerove 70-godišnjice, sadržava niz značajnih rasprava o temeljnim pitanjima lingvistike, povijesti ideja, etimološkim pitanjima, tvorbi riječi i sintaksi.

Oxfordski sanskritist T. Burrow izdao je 1955. u Londonu monografiju *The Sanskrit Language*, koja se od poznatog Thumbova *Handbucha* već i po tome mnogo razlikuje, kako ističe recenzent M. Leumann, što je pisac svijesno istakao i.e. aspekt: u raspravljanju, osobito kod tvorbe riječi, prajeziku je posvećena gotovo veća pažnja nego sanskrtnu. Recenzent prigovara nekim piščevim tvrdnjama u vezi s i.e. fonetikom, a osobito s tvor- bom imen. osnova.

Poslije Debrunnerovih recenzija prvih 5 sveščića Mayrhoferova *Kurzgefasstes etymologisches Wörterbuch des Altindischen. A Concise Etymological Sanskrit Dictionary, Lief. 1-5 (do catacatāyanam)*, Heidelberg 1953-1955 (u svibnju 1956. izašao je i 6. sveščić, do *jyutih*), i Renouve *Grammaire de la langue védique* (Lyon-

* Dok se *Filologija II* pripremala i bila u štampi, izašla su još 3 godišta, dakle 6 svezaka *Kratylosa*.

Paris 1952), te Friedrichova *Hethitisches Wörterbuch. Kurzgefasstes kritische Sammlung der Deutungen hethitischer Wörter*, Heidelberg 1952/1954 (recenz. E. Risch), i Stoltenbergove knjige *Die termitische Sprache Lykiens. Sprachbau und Wortschatz, Stele von Xanthos, Verwandtheit mit dem Etruskischen, jungminoische Lautschrift und altminoische Bruchzahlzeichen*, Leverkusen 1955 (rec. O. Masson), H. Seiler ocjenjuje Chantraïnovu *Grammaire homérique. Tome II: Syntaxe* (Paris 1953), smatrajući je majstorskim djelom, jednim od najznačajnijih i najvažnijih sintaktičkih radova zadnjih godina. Djelo je važno, koliko za homersku filologiju i lingvistiku, toliko i za opću sintaksu.

Dobro je što je H. Frisk počeo izdavati *Griechisches etymologisches Wörterbuch (Lief. 1-3 Heidelberg 1954-1955)*, jer se u Boisacqovu rječniku ogleda stanje nauke prije rata 1914., a Hofmannov je prekratak, ima premalo objašnjenja i ne daje bibliografiju, dok su rječnici Walde-Pokornoga i Pokornoga bogate i dragocjene zbirke, ali su to rječnici indoevropskoga, a ne grčkog jezika. P. Chantraine u recenziji toga djela podcrtava tri njegove opće karakteristike: to je rječnik grčkog, ne i.e. jezika, u njemu je vrlo savjesno i točno izrađen pregled grčkih izvedenica, bibliografija je u rječniku moderna i dobro izabrana, tako da je »un instrument de travail d'excellente qualité«.

J. Untermann paralelno ocjenjuje tri djela, posvećena italiskim dijalektima: Bottiglionijev *Manuale dei Dialetti Italiani (Osco, Umbro e dialetti minori)*, *Grammatica, testi, glossario con note etimologiche* (Bologna 1954), Pisanijevo djelo *Le lingue dell'Italia antica oltre il latino (Manuale storico della lingua latina, vol. IV, Torino 1953)* i Vetterov *Handbuch der italischen Dialekte. I. Band: Texte mit Erklärung, Glossen, Wörterverzeichnis* (Heidelberg 1953). Sva su tri djela po svojoj svrsi različita, te nijedno od njih ne čini suvišnim drugo: Vetter je nastojao dati potpuno izdanje oskičko-umbrijskih, faliskičkih i arhajskih latinskih natpisa, uz bogat epigrafski aparat (u II. sv. bit će gramatika), Bottiglionijev nadomješta Buckovu *Grammar of Oscan and Umbrian* (1904, II. izd. 1928), a Pisani daje uvod u cjelokupnu staroitalsku lingvistiku, osim latinskog jezika, kojem

su posvećena prva tri sveska pišćeva Priručnika. Recenzent savjesno pretresa epigrafske podatke i bilješke uz pojedine natpise kod sva tri priručnika. Mnogo dobrih svojstava imaju sva tri djela.

U zbirci »The Great Languages«, posvećenoj u prvom redu studentima i drugima, koji se zanimaju, izdao je njezin urednik, profesor komparativne lingvističke u Oxfordu, L. R. Palmer djelo *The Latin Language* (London 1954) [recenz. A. Scherer]. Prvi, veći dio knjige, na zanimljiv način prikazuje razvojne linije u povijesti jezika, dok je u drugom dijelu kratak nacrt historijske i komparativne gramatike latinskog jezika (u sintaktičkom dijelu zapostavljena je komparativna metoda). Na koncu knjige dodan je izbor arhajskih tekstova.

Na koncu ovog dijela časopisa E. Dickenmann ocjenjuje dvije knjige s područja starocrkvenoslavenskog jezika: Luntovu *Old Church Slavonic Grammar* (s' *Gravenhage* 1955) i Sadnik-Aitzetmüllerov *Hondwörterbuch zu den altkirchenslavischen Texten* (*Heidelberg* 1955). U prvoj je knjizi američki slavist prvenstveno imao pred očima praktičan cilj, da na jednostavan i opće razumljiv način studente točno upozna s elementima stsl. jezika. Fonološko-strukturalna metoda, što ju je Trubeckoj primijenio na stsl. jezik, utjecala je na Luntovu gramatiku, prvu pisanu na engleskom jeziku. Šteta je, što knjiga nema tvorbe riječi, a u sintaksi navedene su samo neke elementarne činjenice. – Dosada je nedostajao rječnik, koji bi obuhvaćao jezično blago svih stsl. tekstova (u kritičkim izdanjima). Linda Sadnik i suprug joj R. Aitzetmüller uspjeli su svojim djelom ispuniti tu prazninu. Rječnik je potpun, pouzdan i praktičan.

Dvjesto referatima, Renouovim *L'indianisme au Japon* (str. 97–103) i Hampovim *Recent Celtic Linguistic Publications* (str. 104–118), počinje 2. svezak *Kratylosa*.

Poslije Massonova prikaza spomenice u čast 80. rođendana F. Sommera *Corolla linguistica* (Wiesbaden 1955), J. Kuryłowicz recenzira Gondinu knjigu *The Character of the Indo-European Moods* (Wiesbaden 1956), a na neke probleme, što ih Gonda obrađuje, nadovezuje H. Seiler svoje primjedbe. G. Redard podrobno analizira *Aspects de la fonction guerrière chez les Indo-Européens* (Paris

1956), zadnje u nizu značajnih Dumézilovih radova na tom području.

Nakon šezdesetak godina ponovo je štampan I. svezak Wackernagelove *Altindische Grammatik*. Uz dodatke A. Debrunnera, izdaju se i ostali svesci toga fundamentalnog djela. Drugi dio II. sveska (Göttingen 1954), u kojem je Debrunner obradio imenske sufikse, prikazuje ovdje M. Leroy.

Kako Wackernagelova *Altindische Grammatik* nema registra (osim u III. svesku) Sūrya Kānta Śāstri objavio je *A Grammatical Dictionary of Sanskrit (Vedic)*. I. *Phonetics*. With a complete index to Wackernagel's *Altindische Grammatik* and Macdonell's *Vedic Grammar* (Delhi 1953). Uz detaljno navođenje pojedinih griječaka, recenzent A. Debrunner hvali upotrebljivost djela, ali ističe, kako bi za učenjake (osobito indijske), koji ne znaju njemački, bilo korisnije, da je cijelo Wackernagelovo djelo prevedeno na engleski. Autor se, naime, nije ograničio na sam indeks riječi, nego je uz staroindijske riječi i oblike dodao i ono, što o njima govore Wackernagel i Macdonell.

Knjiga *Védico y sánscrito clásico (gramática, textos anotados y vocabulario etimológico)*, koju je F. R. Adrados objavio u Madridu 1953., može – prema recenzentu Debrunneru – ostaviti općenito utisak korisnog priručnika. No, u njoj je toliko manjih i ozbiljnih pojedinačnih netočnosti, da bi je trebalo temeljito preraditi.

M. Leumann recenzira izvršnu Renouovu *Histoire de la langue sanskrite* (Lyon–Paris 1956). Leroy Gershevitchu *A Grammar of Manichean Sogdian* (Oxford 1954), a W. Brandenstein I. svezak Kallérisove knjige *Les anciens Macédoniens. Etude linguistique et historique* (Athènes 1954).

Naslov Altheimove *Geschichte der lateinischen Sprache von den Anfängen bis zum Beginn der Literatur* (Frankfurt a. M. 1951) zavodi u bludnju, s pravom tvrdi recenzent Leumann, jer glavni sadržaj knjige predstavljaju pomicanja naroda u rano doba u Italiji. Djelo je manje povijest latinskog jezika, a više kulturna povijest Apeninskog poluotoka i Latina do početka književne epohe. Leumann metodološki polemizira s piscem, koji radikalno odbija genetsku ili genealošku srodnost jezika i zajednički prajezik, i to u prilog teorije o sličnostima među pojedinim jezicima, nastalima u doticaju.

Na koncu, A. Scherer ocjenjuje Hub-
schmidovu knjigu *Schläuche und Fässer. Wort- und sachgeschichtliche Untersuchungen mit besonderer Berücksichtigung des romanischen Sprachgutes in und ausserhalb der Romania sowie der türkisch-europäischen und der türkisch-kaukasisch-persischen Lehnbeziehungen* (Bern 1955).

U oba sveska časopisa, poslije referata i recenzija, okupljen je niz kraćih, ali vrlo sadržajnih prikaza, među kojima je

i pozitivna Hampova kritika Barićeva *Rečnika srpskoga ili hrvatskoga i arbanaškoga jezika, I* (Zagreb 1950). Nekrolozima (P. Kretschmeru u I. svesku, F. Spechtu, G. Dittmannu i M. Ventrisu u II. svesku), obavijestima o međunarodnim lingvističkim kongresima god. 1957. i ličnim vijestima ispunjene su zadnje stranice obaju svezaka.

Uzorno redigiran, *Kratylos* služi na čast uglednim suradnicima, uredniku i društvu, koje ga je pokrenulo.

V. Vr.